

สารสนเทศที่ควรรู้เพื่อการเตรียมความพร้อม ของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยเพื่อรองรับตลาด AEC

ดร.อมรา ตีรศรีวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี

คณะบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

บทคัดย่อ

การเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยในการเคลื่อนย้ายฝีมือแรงงานไปยังกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ประกอบด้วย การรับรู้และปฏิบัติตนให้ครบถ้วนตาม (1) ข้อตกลงยอมรับร่วมของการประกอบวิชาชีพบริการทางการบัญชีในกลุ่มประเทศสมาชิก ASEAN โดยมีคุณสมบัติเป็น ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในประเทศถิ่นกำเนิด และมีการขึ้นทะเบียนเป็นนักบัญชีอาเซียน การขึ้นทะเบียนเป็นนักบัญชีของตัวแทนของประเทศผู้รับ การได้ใบอนุญาตทำงาน โดยมีคุณสมบัติตามข้อกำหนดด้านการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ ตังมกฎ, หมาย ข้อตกลง กฎเกณฑ์ เงื่อนไข และการบริการในสาขาวิชาชีพบัญชีสามารถทำได้ 4 รูปแบบ คือ (1.1) การให้บริการข้ามพรมแดน เป็นการให้บริการผ่านทางอินเทอร์เน็ต (1.2) การรับบริการในต่างแดน (1.3) การตั้งกิจการในต่างแดน และ (1.4) การให้บริการโดยบุคคลธรรมดา ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตกลงยอมรับร่วมกัน ซึ่งส่วนใหญ่ที่บุคคลธรรมดามีโอกาสจะทำงานได้มักจะเป็นผู้โอนย้ายภายในบริษัทข้ามชาติ ในระดับผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญ และ (2) การเตรียมความพร้อมส่วนบุคคลของนักบัญชี 3 ด้าน คือ (2.1) ความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ด้านภาษาอังกฤษ มาตรฐานการบัญชีสากล การสอบบัญชีสากล ภาษีอากร การวางแผนภาษี กฎหมาย ความรู้ทางธุรกิจ ในด้านการเงิน เศรษฐศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ (2.2) ทักษะด้านการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนการสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่นของประเทศผู้รับ ทักษะด้านการคำนวณ การคิดวิเคราะห์ และ (2.3) คุณสมบัติส่วนบุคคลอันพึงประสงค์ การเห็นคุณค่า ยึดมั่นต่อจริยธรรม การมีคุณยพินิจและตั้งใจได้อย่างชาญฉลาด ความเป็นผู้นำ ความกระตือรือร้น ชยัน ใฝ่เรียนรู้ ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลง การมีแนวปฏิบัติในการปฏิบัติหน้าที่ และการมีวิจารณ์ญาณ สุขุม รอบคอบ

คำสำคัญ: ความพร้อม วิชาชีพบัญชี ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ความตกลงยอมรับร่วมกัน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ความพร้อมในการแข่งขันของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยในประเทศสมาชิกอาเซียน ภายใต้กรอบความตกลงยอมรับร่วมของบริการวิชาชีพบัญชี” ซึ่งได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

Information Needed for Preparedness of Thai Professional Accountants for AEC Market

Dr. Amara Tirasriwat

Assistant Professor of Department of Accounting,

Martin de Tours School of Management and Economics, Assumption University

ABSTRACT

The preparedness of Thai professional accountants for free flow of skilled labour to ASEAN countries are the awareness and preparedness to fulfill the followings: (1) Mutual Recognition Arrangements (MRAs) on Accountancy Services: qualification of professional accountants in country of origin; qualification of registered ASEAN Charter Professional Accountants (ACPA) and Registered Foreign Professional Accountant (RFPA) in host countries. The business service in accounting professions in ASEAN can be provided in 4 modes: (1.1) Cross Border by providing services via internet, (1.2) Consumption Abroad, (1.3) Commercial Presence and (1.4) Presence of Natural persons, individual professional accountants whose qualifications meet to MRAs on accountancy services. The large corporate transferees have more opportunity and potential to work in ASEAN countries especially at the level of executives and specialists. and (2) Preparedness to be ready to work as professional accountants consists of (2.1) knowledge: English language, International Accounting Standards and International Auditing Standards, Taxation and law, business knowledge relevant to finance, economics, and information technology, (2.2) skills: English communication skills for listening, speaking, reading and writing; local language skills; computation and analytical skills, (2.3) personal desired qualifications, value, ethics, attitude, good judgment, intelligent decision making, leadership, diligence, skepticism, intellectual, and prudence.

Keywords: Unconditional Readiness, Accounting Profession, Professional Accountants, Mutual Recognition Arrangement: MRA, ASEAN Economic Community: AEC

1. บทนำ

การก้าวเข้าสู่ ASEAN Economic Community (AEC) ในปี ค.ศ. 2015 อย่างเต็มรูปแบบ มีการเปิดเสรีทางการค้า การบริการ การลงทุน เงินทุน และมีการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี ใน 10 ประเทศที่ตกลงยอมรับร่วมกัน ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม สปป.ลาว เมียนมาร์ บรูไน และกัมพูชา ทั้งนี้ วิชาชีพการบัญชีเป็นหนึ่งในแปดสาขาอาชีพที่ขาดแคลนในกลุ่มประเทศ ASEAN (ASEAN Information Center, Department of Public Relation, 2014) หากผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีความประสงค์ที่จะก้าวเข้าสู่วิชาชีพด้านการทำบัญชี การสอบบัญชี การภาษีอากร บริการคำปรึกษา และอื่น ๆ ในประเทศผู้รับ (Host Country) ใน AEC ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องทำอย่างไร มีข้อมูลสารสนเทศอะไรบ้างที่ต้องศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดกฎระเบียบให้มีความพร้อม สามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่อันพึงประสงค์ในประเทศผู้รับทั้ง 9 ประเทศได้อย่างถูกต้อง ได้รับสิทธิประโยชน์ ประสพผลสำเร็จ มีความก้าวหน้าในสาขาวิชาชีพบัญชี พร้อมกับการได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้นในรูปแบบตัวเงิน และผลประโยชน์จากการเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในระดับนานาชาติ อันส่งผลต่อการพัฒนาวิชาชีพอย่างยั่งยืนในอนาคต (Amaratirakulwat & Federation of Accounting Professions, 2016)

2. เนื้อหา

เนื้อหาที่จะกล่าวถึงมุ่งเน้นในประเด็นที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) คำศัพท์สำคัญที่ควรรู้เกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพบัญชี และ AEC (2) ข้อตกลงยอมรับร่วมกันในบริการวิชาชีพบัญชี (Mutual Recognition Arrangements (MRAs) on Accountancy Services) คืออะไร และมีรายละเอียดของข้อตกลงรับกันอะไรบ้างที่เป็นการเอื้อประโยชน์ หรือมีปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นหรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในการประกอบวิชาชีพบัญชีในกลุ่มประเทศ ASEAN (3) ข้อกำหนด กฎเกณฑ์ ข้อผูกพันเฉพาะของประเทศไทยรับในแขนงต่าง ๆ ของวิชาชีพบัญชี (4) การประเมินสภาพและการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทย จากการศึกษาวิจัยในอดีต และ (5) ความริเริ่มเกี่ยวกับผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทย ไปยังประเทศผู้รับในตลาด AEC

2.1 คำศัพท์สำคัญที่ควรรู้เกี่ยวกับบุคคลและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพบัญชีและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน-AEC

คำศัพท์สำคัญและความหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพบัญชี และ AEC ดังรายละเอียดปรากฏในตาราง 1

ตารางที่ 1 คำศัพท์สำคัญและความหมายเกี่ยวกับบุคคล สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพบัญชี และ AEC

คำศัพท์ (ไทย-อังกฤษ อักษรย่อ)	ความหมาย/คำจำกัดความ
<p>ข้อตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) (Department of Trade Negotiations, 2015)</p>	<p>ข้อตกลงยอมรับร่วมในเรื่องคุณสมบัติของนักวิชาชีพอาเซียน ซึ่งเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับการแสวงหาจุดยอมรับร่วมกันเรื่องคุณสมบัติของทำงานด้านบริการ โดยเฉพาะในกลุ่มที่เป็นนักวิชาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร สถาปนิก นักบัญชี พยาบาล นักกฎหมาย ผู้ให้บริการการโรงแรม และการท่องเที่ยว ประสงค์ของ MRAs เพื่อ (1) การอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายบุคลากรวิชาชีพในประเทศสมาชิกอาเซียน (2) ให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อดีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practices) ในการสอนและฝึกอบรมบุคลากรวิชาชีพ โดยใช้สมรรถนะเป็นหลัก (Competency-based) ทั้งนี้ เพื่อร่วมและเสริมสร้างความสามารถในหมู่สมาชิกอาเซียน และช่วยยกระดับมาตรฐานและการลดช่องว่างความแตกต่างของบุคลากร</p>
<p>นักบัญชีต่างด้าวขึ้นทะเบียน (Registered Foreign Professional Accountant: RFPA) (ASEAN, ความตกลงยอมรับร่วมสำหรับสาขาบริการวิชาชีพบัญชี ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 2014 ในมาตรา 2 ข้อ 2.12)</p>	<p>นักบัญชีอาเซียนที่ได้สมัครและผ่านการอนุมัติโดยองค์กรวิชาชีพบัญชีของประเทศและ/หรือหน่วยงานภาครัฐบาลที่นำที่กำกับดูแลการประกอบวิชาชีพบัญชีของประเทศผู้รับให้สามารถประกอบวิชาชีพในประเทศผู้รับได้</p>
<p>นักบัญชีอาเซียน (ASEAN Chartered Professional Accountant: ACPA) (ASEAN, ความตกลงยอมรับร่วมสำหรับสาขาบริการวิชาชีพบัญชี ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 2014 ในมาตรา 4 ข้อ 4.1)</p>	<p>นักบัญชีมีวิชาชีพที่ขึ้นทะเบียนและได้รับอนุมัติ โดยต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามข้อกำหนดใน ความตกลงยอมรับร่วมสำหรับสาขาบริการวิชาชีพบัญชี (MRA on Accountancy Service) ในมาตรา 4 ข้อ 4.1 ได้กำหนดคุณสมบัติของ จงผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอาเซียน 5 ประการ (1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาทางบัญชี (2) มีการขึ้นทะเบียนหรือมีใบอนุญาตที่ยังไม่สิ้นผลในปัจจุบัน (3) มีประสบการณ์ในด้านที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 3 ปี (4) ปฏิบัติตามนโยบายการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องในประเทศถิ่นกำเนิด และ (5) ได้รับใบรับรองจากองค์กรวิชาชีพบัญชีของประเทศถิ่นกำเนิด</p>

ตารางที่ 1 คำศัพท์สำคัญและความหมายเกี่ยวกับบุคคล สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพบัญชี และ AEC (ต่อ)

คำศัพท์ (ไทย-อังกฤษ อักษรย่อ)	ความหมาย/คำจำกัดความ
ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)	<ul style="list-style-type: none"> เป็นหนึ่งในสามเสาหลักของประชาคมอาเซียน มีจุดมุ่งหมายที่จะให้อิทธิพลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ การรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจโดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดเสรีทางการค้าและพัฒนาเศรษฐกิจในกลุ่มภูมิภาคให้มีความเข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ภายใต้นโยบายการสร้างฐานการผลิตและตลาดร่วมเดียวกัน (Single Market and Production Base) ให้เกิดขึ้นในภูมิภาค การมุ่งไปสู่การเป็น AEC ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของสินค้าและบริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรีในกลุ่มภูมิภาค
ประเทศถิ่นกำเนิด (Country of Origin/ Origin Country) (ASEAN, ความตกลงยอมรับร่วมสำหรับสาขาบริการวิชาชีพบัญชี ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ.2014 ในมาตรา 2 ข้อ 2.3)	ประเทศสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกกับองค์กรวิชาชีพบัญชีของประเทศและ/หรือเป็นนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากองค์กรวิชาชีพบัญชีของประเทศและ/หรือหน่วยงานภาครัฐบาล ทำหน้าที่กำกับดูแลการประกอบวิชาชีพบัญชี
ประเทศผู้รับ (Host Country) (ASEAN, ความตกลงยอมรับร่วมสำหรับสาขาบริการวิชาชีพบัญชี ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ.2014 ในมาตรา 2 ข้อ 2.6)	ประเทศสมาชิกของอาเซียนที่จะรับนักบัญชีอาเซียน ที่ได้สมัครจะประกอบวิชาชีพหรือได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพบริการทางการบัญชีในประเทศนั้น ซึ่งไม่ใช่ประเทศถิ่นกำเนิดของตน
ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (Professional Accountants: PA) หรือนักบัญชีมีอาชีพ (Practicing Professional Accountant: PPA)	ผู้ประกอบการวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญการทางการบัญชีซึ่งได้รับการประเมินโดยคณะกรรมการกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพบัญชี และ/หรือสภาวิชาชีพบัญชี ว่ามีคุณสมบัติทางเทคนิค ศีลธรรม และกฎหมาย ในการประกอบวิชาชีพบัญชีโดยอิสระ มีแบบแผนและเป็นระบบ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิก และ/หรือได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพบัญชี
วิชาชีพบัญชี (Accounting Profession: AP) (Accounting Profession Act B.E. 2547, 2004)	วิชาชีพในด้านการทำบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี

ตารางที่ 1 คำศัพท์สำคัญและความหมายเกี่ยวกับบุคคล สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพบัญชี และ AEC (ต่อ)

คำศัพท์ (ไทย-อังกฤษ อักษรย่อ)	ความหมาย/คำจำกัดความ
<p>หน่วยงานภาครัฐบาลทำหน้าที่กำกับดูแลการประกอบวิชาชีพบัญชี (Professional Regulatory Authority: PRA) (ASEAN, ความตกลงยอมรับร่วมสำหรับสาขาบริการวิชาชีพบัญชี ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 2014 ในมาตรา 2 ข้อ 2.10)</p>	<p>หน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจหรือเป็นตัวแทนที่มีหน้าที่ในการออกกฎระเบียบ การปฏิบัติงานและการกำกับดูแลผู้ให้บริการทางการบัญชี สำหรับประเทศไทย คือ คณะกรรมการกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพบัญชี (กคป.)</p>
<p>อาเซียน – ASEAN (The Association of South East Asian Nations: ASEAN) (Selected Basic ASEAN Indicators, 2011)</p>	<p>เป็นองค์กรทางภูมิรัฐศาสตร์และองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญาอาเซียน (The ASEAN Declaration) หรือที่รู้จักกันในชื่อ ปฏิญญากรุงเทพฯ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 ณ วังสราญรมย์ กระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพฯ โดยมีสมาชิกเริ่มแรก 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมา บรูไน ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกประเทศที่ 6 เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2527 และได้มีประเทศสมาชิกเข้าร่วมเพิ่มเติม 4 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม หรือเรียกว่า กลุ่ม CLMV (Cambodia Laos Myanmar Vietnam) รวมประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ มีพื้นที่รวม 4,435,830 ตารางกิโลเมตร ประชากรประมาณ 591.84 ล้านคน</p>
<p>องค์กรวิชาชีพบัญชีของประเทศ (National Accountancy Body: NAB) (ASEAN, ความตกลงยอมรับร่วมสำหรับสาขาบริการวิชาชีพบัญชี ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 2014 ในมาตรา 2 ข้อ 2.7)</p>	<p>องค์กรวิชาชีพบัญชีของประเทศสมาชิกของอาเซียนที่มีอำนาจในการควบคุมดูแลกำกับดูแลผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี สำหรับประเทศไทยขององค์กรวิชาชีพบัญชีของประเทศ คือ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ร่วมกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์</p>

2.2 ข้อตกลงยอมรับร่วมกันในบริการวิชาชีพบัญชี (Mutual Recognition Arrangements (MRAs) on Accountancy Services)

ประวัติ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ ขอบเขต คุณสมบัติ และขั้นตอนการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือตาม MRAs on Accountancy Services

ประวัติ ความเป็นมา ปี ค.ศ. 1995 กรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ส่งเสริมความร่วมมือในการให้บริการระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนโดยการยอมรับคุณสมบัติร่วมกันตามข้อกำหนด เช่น การศึกษา ประสบการณ์ และมีเป้าประสงค์ร่วมกัน คือ การลด/ยกเลิกกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค และข้อจำกัดต่อการค้าบริการในอาเซียน ข้อจำกัดต่อการปฏิบัติกับต่างชาติ ได้แก่ กฎหมาย/มาตรการที่รัฐของประเทศภาคีมีการใช้บังคับ/ปฏิบัติกับผู้ให้บริการต่างชาติ แตกต่างกับผู้ให้บริการในประเทศตน เช่น กฎหมายที่ดิน ข้อจำกัดด้านสัญชาติ ภาษี สัดส่วนเงินกู้ต่อเงินทุนขั้นต่ำในการนำเงิน เข้ามาประกอบธุรกิจในฐานะประเทศผู้รับ

ปี ค.ศ. 2003 Bali Concord II กำหนดให้มีการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมในบริการ ด้านคุณสมบัติในวิชาชีพหลักต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงวิชาชีพบัญชี และมีการลงนามกรอบข้อตกลงยอมรับร่วมกันของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี MRAs Framework on Accountancy Services ปี ค.ศ. 2009

วันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 2014 ไทย และ ASEAN อีก 8 ประเทศลงนาม MRAs ในบริการวิชาชีพบัญชี แต่ยังไม่ีผลบังคับใช้เนื่องจากยังขาดไปบป็นส์ และยังต้องมีการกำหนดรายละเอียดที่ ต่อ (อื่น) ร่วมกันอีก จนกระทั่ง 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 2014 ประเทศลงนามและมีข้อตกลงยอมรับร่วมกันในบริการวิชาชีพบัญชี ที่ Nay Rji Taw ประเทศเมียนมา ไม่มีผลบังคับใช้

วัตถุประสงค์ MRAs ในบริการวิชาชีพบัญชีเพื่อ (1) อำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายนักวิชาชีพบัญชีภายใน

กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน (2) ยกกระดับการให้บริการบัญชีภายในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน และ (3) แลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อส่งเสริมการยอมรับแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในด้านมาตรฐานและคุณสมบัติ

ขอบเขตงานบริการบัญชีภายใต้ความตกลงยอมรับร่วมกัน คือ กิจกรรมที่อยู่ภายใต้การจำแนกประเภทผลิตภัณฑ์กลาง (Central Product Classification: CPC) รหัส 862 ขององค์การศึ่โลกแห่งสหประชาชาติ ซึ่งครอบคลุมงานบริการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับบัญชีอยู่ในสาขา (Sector) 8 บริการธุรกิจ (Business Service) สาขาย่อย (Sub-Sector) 85 กลุ่มย่อย การบัญชี การสอบบัญชี การบริการทำบัญชี การบริการภาษีอากร และการจำแนกสาขาบริการต้นบัญชี จัดอยู่ในหมวด 8621 การบัญชีและการสอบบัญชี (Accounting and Auditing Services) ประกอบด้วย บริการตรวจสอบงบการเงิน บริการวิเคราะห์งบการเงิน บริการเตรียมจัดทำงบกำไรขาดทุนสำหรับบริษัทเอกชน และ บริการด้านบัญชีอื่น ๆ หมวด 8622 การทำบัญชียกเว้นการคืนภาษี (Book-keeping Sevices, except Tax return) โดยรูปแบบหมวดการบริการจำแนกเป็น 4 กลุ่ม (Mode) ได้แก่ Mode 1: การให้บริการข้ามพรมแดน (Cross border supply) Mode 2: การบริโภคในต่างประเทศ (Consumption aboard) Mode 3: การจัดตั้งธุรกิจ (Commercial Presence) และ Mode 4: การให้บริการโดยบุคคลธรรมดา (Movement of Natural Persence)

คุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอาเซียน 5 ข้อตามข้อตกลงใน MRAs ในบริการวิชาชีพบัญชี (จากความตกลงยอมรับร่วมสำหรับสาขาบริการวิชาชีพบัญชีลงวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 2014 ในมาตรา ข้อ 4.1) คือ (1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาทางบัญชี หรือผ่านการทดสอบใบโปรแกรมทางบัญชีที่ได้รับการยอมรับโดยองค์กรวิชาชีพบัญชีในประเทศถิ่นกำเนิด (2) มีการขึ้นทะเบียนหรือมีใบอนุญาตที่ยังไม่สิ้นผลในปัจจุบัน เพื่อ

ประกอบวิชาชีพบัญชีในประเทศถิ่นกำเนิด ซึ่งออกให้โดยองค์กรวิชาชีพบัญชี (3) มีประสบการณ์ในด้านที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 3 ปี สะสมได้ภายในระยะเวลา 5 ปี หลังจากมีคุณสมบัติทางการศึกษาตามที่กล่าวในข้อ 1. (4) ปฏิบัติสอดคล้องตามนโยบายการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (CPD) ของประเทศถิ่นกำเนิด และ (5) ได้รับใบรับรองจากองค์กรวิชาชีพบัญชีของประเทศถิ่นกำเนิด และไม่มีประวัติการกระทำผิดอย่างร้ายแรงด้านเทคนิค มาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณระดับท้องถิ่นและระหว่างประเทศในการประกอบวิชาชีพบัญชี

ขั้นตอนการจดทะเบียนเป็นนักบัญชีอาเซียน

นักบัญชีที่ต้องการจดทะเบียนเป็นนักบัญชีอาเซียน (ASEAN Chartered Professional Accountant: ACPA) ต้องผ่านการประเมินจากคณะกรรมการกำกับดูแล (Monitoring Committee) ในประเทศถิ่นกำเนิด หลังจากนั้น คณะกรรมการกำกับดูแลจะนำรายชื่อผู้ผ่านการประเมินเสนอต่อคณะกรรมการประสานงานด้านวิชาชีพ

บัญชีอาเซียน (ASEAN Chartered Professional Accountant Coordinating Committee: ACPA) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากคณะกรรมการกำกับดูแลของประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศ เมื่อคณะกรรมการประสานงานด้านวิชาชีพบัญชีอาเซียนเห็นชอบและรับขึ้นทะเบียนนักบัญชีผู้นั้นให้เป็นนักบัญชีอาเซียน ส่วนการเข้าไปประกอบวิชาชีพบัญชีในแต่ละประเทศ นักบัญชีอาเซียนหากมีความประสงค์จะไปทำงานในประเทศ จะต้องดำเนินการยื่นขออนุญาตเป็นนักบัญชีต่างดาว จดทะเบียน (Registered Foreign Professional Accountant: RFPA) ที่ประเทศผู้รับที่ผู้มีความประสงค์จะไปทำงาน โดยต้องเป็นการปฏิบัติงานร่วมกับนักบัญชีท้องถิ่นในประเทศผู้รับ และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ กฎหมายต่างๆ ภายในประเทศผู้รับ และยังคงต้องรักษากฎ ระเบียบ การเป็นนักบัญชีวิชาชีพบัญชีภายในประเทศถิ่นกำเนิดของไทย ดังรายละเอียดคุณสมบัติปรากฏในตาราง 2

ตารางที่ 2 กฎระเบียบข้อบังคับในการควบคุมการให้บริการวิชาชีพบัญชีของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยในฐานะประเทศถิ่นกำเนิด

ประเด็น	สาขาวิชาชีพ		
	การกำกับบัญชี	การสอบบัญชี	การบริการให้คำปรึกษาทางการบัญชี
สัญชาติ	ไทย	ไทย	ไม่มีข้อจำกัด
การยอมรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ	ไม่มีข้อจำกัด	ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (CPA) ผู้สอบบัญชีภาษีอากร (TA)	ไม่มีข้อจำกัด
วุฒิการศึกษา	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการบัญชี/ ปริญญาตรีทางการบัญชี	ปริญญาตรีทางการบัญชี	ปริญญาตรี
ประสบการณ์การทำงาน	ไม่มีข้อจำกัด	3 ปี	ไม่มีข้อจำกัด

ตารางที่ 2 ภาวะเทียบข้อบังคับในการควบคุมการให้บริการวิชาชีพบัญชีของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยในฐานะวิชาชีพ
ถิ่นกำเนิด (ต่อ)

ประเด็น	สาขาวิชาชีพ		
	การทำบัญชี	การสอบบัญชี	การบริการที่ต่างประเทศ การบัญชี
การควบคุมลักษณะการให้บริการ	ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทำบัญชี	ผ่านการทดสอบ 6 รายวิชา สำหรับ CPA ผ่านการทดสอบ 3 รายวิชา สำหรับ TA	ไม่มีข้อจำกัด
- อายุใบอนุญาต	ใบอนุญาตคงอยู่ ตามเงื่อนไข การชำระค่าธรรมเนียม ใบอนุญาต และค่าธรรมเนียม สมาชิกสภาฯ รายปี	ใบอนุญาตคงอยู่ ตามเงื่อนไข การชำระค่าธรรมเนียม ใบอนุญาต และค่าธรรมเนียม สมาชิกสภาฯ รายปี	ไม่มีข้อจำกัด
- การต่อใบอนุญาต ตามเกณฑ์การศึกษาและ การพัฒนาความรู้ทาง วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง*	เกณฑ์การพัฒนาความรู้ อย่างต่อเนื่อง 12 ชั่วโมงต่อปี	เกณฑ์การพัฒนาความรู้ อย่างต่อเนื่อง 40 ชั่วโมงต่อปี (จากเดิม 18 ชั่วโมงปรับเป็น 40 ชั่วโมง ในปี พ.ศ. 2560 (Supot Singsanae, 2016)	ไม่มีข้อจำกัด
การเป็นสมาชิกของสภาวิชาชีพ บัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์	เป็นสมาชิกสภา แบบสามัญ	เป็นสมาชิกสภา แบบสามัญ	เป็นสมาชิกสภา แบบสามัญ

หมายเหตุ: * มาตรฐานการศึกษาสากลสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (ฉบับปรับปรุง Volume 2012) ฉบับที่ 6 (ฉบับปรับปรุง)
เริ่มบังคับใช้ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 (Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession, 2016)

**2.3 การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในบริการ ตามข้อตกลงเฉพาะ
ของสาขาการค้าบริการ สาขาวิชาชีพบัญชี ที่กำหนด
ในข้อผูกพันการค้าบริการเขตที่ 9**

บริการด้านการบัญชี การตรวจสอบบัญชีและการ
จัดทำบัญชี ตามกฎระเบียบข้อบังคับในการควบคุมการ
ให้บริการวิชาชีพบัญชีของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยใน
ฐานะประเทศเจ้าถิ่นกำเนิดดังรายละเอียดในตาราง 2 และ
ข้อผูกพันการค้าบริการสาขาบริการวิชาชีพบัญชีเฉพาะแบบ

การจัดตั้งธุรกิจ (Commercial Presence (Mode 3-(3))
ของสมาชิกอาเซียนภายใต้ความตกลงว่าด้วยบริการของ
อาเซียน (Asian Framework Agreement on Services:
AFAS) ชุดที่ 9 (Department of Trade Negotiations,
2015) ของประเทศไทยและประเทศ ASEAN อื่น ๆ ใน
ฐานะประเทศผู้รับ และการให้บริการโดยบุคคลธรรมดา
(Movement of Natural Persons (Mode4-(4)) ของ
สมาชิกอาเซียนภายใต้ความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน

ชุดที่ 8 ยกเว้นประเทศบรูไนเป็นไปตามชุดที่ 9 เนื่องจากตามข้อตกลงใน Mode 4 ของประเทศอื่น ๆ ไม่ได้กำหนดไว้ และการจัดตั้งธุรกิจในกลุ่มประเทศสมาชิก AEC มีกฎระเบียบ

ตามข้อตกลงด้านกฎหมาย ข้อจำกัดของประเภทธุรกิจ อัตราการถือหุ้นของต่างชาติ ดังรายละเอียดในตาราง 3

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบข้อผูกพันการค้าบริการสาขาบริการวิชาชีพบัญชีเฉพาะแบบการจัดตั้งธุรกิจ (Mode 3-(3)) และการให้บริการโดยบุคคลธรรมดา (Mode4-(4)) ของสมาชิกอาเซียนภายใต้ความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (Asian Framework Agreement on Services: AFAS) ชุดที่ 9

ประเทศสมาชิก ใน AEC	ข้อผูกพันเฉพาะในรายสาขา (Sector Specific Commitments)
บรูไน	<p>บริการวิชาชีพบัญชี บริการบัญชี และตรวจสอบบัญชี (Accounting and Auditing services)</p> <p>(3) อนุญาตเฉพาะกิจการเจ้าของคนเดียว (Sole Proprietorship) หรือหุ้นส่วน (Partnership) เท่านั้น แต่ต้องจดทะเบียนกับสำนักทะเบียนการค้า(Registrar of Business Names) โดยอนุญาต ให้ต่างชาติถือหุ้นได้ 20 คน ทั้งนี้ ห้างหุ้นส่วนจะต้องประกอบด้วยบุคคล บริษัทใน ประเทศ และ/หรือสาขาของบริษัทต่างชาติ และสำนักงานใหญ่ของบริษัทจะต้องอยู่ใน ประเทศบรูไน และกำหนดในข้อผูกพันทั่วไป (Horizontal Section) คือ ไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับร้อยละ การถือหุ้นของชาวต่างชาติหรือผลประโยชน์ของบริษัทที่จัดตั้งในบรูไน แต่กิจการต่างชาติที่เข้ามาร่วมประกอบการต้องสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีการจ้างงานและพัฒนาบุคลากรที่เป็นคนบรูไนได้มากยิ่งขึ้น</p> <p>(4) ไม่ผูกพัน ยกเว้นแต่ที่ระบุไว้ในข้อผูกพันที่ระบุ คือ ผูกพันเฉพาะผู้โอนย้ายภายในบริษัทข้ามชาติ (Intra corporate-transferee: ICT) ระดับบริหารจัดการ และผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ผู้โอนย้ายเป็นลูกจ้างของบริษัทที่มีสาขา บริษัทย่อย บริษัทในเครือ ที่อยู่ในบรูไน และเคยทำงานนอกประเทศบรูไนมาไม่น้อยกว่า 1 ปี นอกจากนี้ กระทรวงทำงานในบรูไนถูกจำกัดเพียง 3 ปี หลังจากนั้นสามารถต่อสัญญาได้อีก 2 ปี รวมทั้งหมดทำไม่ได้เกิน 5 ปี</p>
กัมพูชา	<p>บริการวิชาชีพบัญชี บริการบัญชี และสอบบัญชี (Accounting and Auditing services)</p> <p>(3) ไม่มีข้อจำกัดการจัดตั้งธุรกิจ (Commercial Presence) ในกัมพูชา ยกเว้นบริการ และการสอบบัญชีระบุในข้อผูกพันที่ระบุ คือ ไม่มีข้อจำกัดการถือหุ้นของต่างชาติ ผู้ที่ต้องการได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามกฎหมายต้อง ส่ง ให้การยอมรับพนักงานกัมพูชาอย่างเพียงพอ เหมาะสม สม่าเสมอ และสนับสนุนให้ได้รับตำแหน่งอาวุโส</p> <p>(4) ไม่ผูกพัน ยกเว้นระบุไว้ในข้อผูกพันทั่วไป คือ ผูกพันเฉพาะ การเข้ามาและให้บริการเป็นการชั่วคราว ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ของการเป็น (ก) ผู้เยี่ยมเยียน เช่น เป็นผู้เข้าร่วมการประชุม การเจรจาต่อรอง การเข้ามาอยู่โดยไม่ได้คำตอบแทนจากแหล่งใด ๆ ในกัมพูชา และไม่ได้เข้ามาติดต่อดำขาย ให้บริการโดยตรง กำหนดเวลาเริ่มแรก 30วัน และขยายเวลาได้ถึง 90 วัน (ข) ผู้ที่รับผิดชอบก่อตั้งกิจการ และ (ค) ผู้โอนย้ายภายในบริษัทข้ามชาติ ในฐานะผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น โดยระยะเวลาการให้ถิ่นพำนักชั่วคราว และใบอนุญาตทำงาน 2 ปี และหลังจากนั้นต่อสัญญาเป็นรายปี สูงสุดไม่เกิน 5 ปี</p>

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบข้อผูกพันการค้าบริการสาขาบริการวิชาชีพบัญชีเฉพาะแบบการจัดตั้งธุรกิจ (Mode 3 (3)) และการให้บริการโดยบุคคลธรรมดา (Mode 4-(4)) ของสมาชิกอาเซียนภายใต้ความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (Asian Framework Agreement on Services: AFAS) ชุดที่ 9 (ต่อ)

ประเทศสมาชิก ใน AEC	ข้อผูกพันเฉพาะในรายสาขา (Sector Specific Commitments)
อินโดนีเซีย	<p>บริการวิชาชีพบัญชี บริการบัญชี และสอบบัญชี (Accounting and Auditing services)</p> <p>(3) อนุญาตให้ก่อตั้งกิจการร่วมค้า โดยต่างชาติร่วมทุนได้ถึง ร้อยละ 51 และตามข้อผูกพันทั่วไปกำหนดว่าเป็นกิจการที่เป็นสาขา สำนักงานตัวแทน หากเป็นกิจการร่วมค้าต้องเป็นกิจการที่จำกัดหนี้สิน และจำกัดหนี้สินไม่เกิน ร้อยละ 49 ของทุนเรือนหุ้น</p> <p>บริการรับทำบัญชี (Book-Keeping Services)</p> <p>(3) เป็นไปตามกฎหมายการลงทุนต่างประเทศ (Foreign Investment Law) ของอินโดนีเซีย และตามที่ได้ระบุไว้ในข้อผูกพันทั่วไป คือ การลงทุนควรอยู่ในรูปแบบร่วมลงทุน หรือสำนักงานตัวแทน การร่วมลงทุนควรเป็นรูปแบบจำกัดความรับผิดชอบ (Limited Liability Enterprise) และหุ้นต่างชาติไม่เกิน ร้อยละ 49</p> <p>(4) ตามที่ได้ระบุไว้ในข้อผูกพันทั่วไป คือ ผูกพันเฉพาะผู้ริเริ่มกิจการ ผู้จัดการ และผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาด้านเทคนิค</p>
สปป. ลาว	<p>บริการวิชาชีพบัญชี บริการบัญชี และสอบบัญชี (Accounting and Auditing services)</p> <p>(3) ผู้ประกอบการใน สปป. ลาว ต้องขออนุญาตจากกระทรวงการคลังและมีคุณสมบัติ ก) เป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพใดของ IFAC หรือองค์กรที่ สปป. ลาว เป็นหุ้นส่วน ข) ได้รับใบอนุญาตตามที่กำหนดหรือมีคุณสมบัติเทียบเท่าที่อนุมัติจากคณะกรรมการ ค) ผ่านการอบรมและการทดสอบความถนัดจรรยาบรรณ มาตรฐานการรายงานการเงิน ตามที่กำหนดไว้ของกระทรวงการคลังและสถาบันนักบัญชีรับอนุญาต สปป. ลาว และกิจการต้องมีผู้อำนวยการเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสัญชาติลาว นอกจากนี้ยังกำหนดว่า หลังจาก 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2020 กิจการทุกประเภท ยกเว้นกิจการร่วมค้าที่ประกอบกิจการวิชาชีพใน สปป. ลาว ต้องเป็นสมาชิกสถาบันนักบัญชีรับอนุญาต สปป. ลาว ตามข้อตกลงทั่วไป การลงทุนควรเป็นในรูปแบบร่วมลงทุนในกิจการร่วมค้า ต่างชาติถือหุ้นอย่างน้อย ร้อยละ 10 ต่างชาติเป็นเจ้าของทั้งหมด หรือสำนักงานตัวแทน และผู้ให้บริการต่างชาติจะต้องได้รับใบอนุญาตในการดำเนินงาน และข้อตกลง</p> <p>(4) ไม่ผูกพัน</p>

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบข้อผูกพันการค้าบริการสาขาบริการวิชาชีพบัญชีเฉพาะแบบการจัดตั้งธุรกิจ (Mode 3) และการให้บริการโดยบุคคลธรรมดา (Mode 4-(4)) ของสมาชิกอาเซียนภายใต้ความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (Asian Framework Agreement on Services: AFAS) ชุดที่ 9 (ต่อ)

ประเภทสมาชิก ใน AEC	ข้อผูกพันเฉพาะในรายสาขา (Sector Specific Commitments)
มาเลเซีย	<p>บริการวิชาชีพบัญชี บริการบัญชี และสอบบัญชี (Accounting and Auditing services)</p> <p>(3) ไม่มีข้อจำกัด อนุญาตเฉพาะห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนในประเทศกับนักบัญชี (มาเลเซีย) หรือบริษัทบัญชีของมาเลเซีย โดยต่างชาติถือหุ้นและเป็นกรรมการ การจดทะเบียนบริษัทต้องมีผู้ถือหุ้นต่างชาติอย่างน้อย 2 คน ที่ถือหุ้นจำนวนอย่างน้อย 1 หุ้น และกรรมการอย่างน้อย 2 คน ที่อาศัยอยู่ในมาเลเซีย และข้อผูกพันทั่วไป คือ ไม่อนุญาตให้ซื้อ ขาย ที่ดินหรือผลประโยชน์อื่นใดที่ผูกพันที่ดิน ทรัพย์สิน และอสังหาริมทรัพย์ เพื่อการเก็งกำไร หรือไม่ได้ใช้ในการผลิตสินค้า บริการ หรือการกระทำใดที่ขัดต่อผลประโยชน์ต่อภาครัฐ และไม่จำกัดขอบเขตการลงทุนหากได้รับสิทธิประโยชน์พิเศษเป็น BUMIPUTERA วิสาหกิจที่มีคนมาเลเซียเป็นเจ้าของในกิจการที่ให้บริการที่รัฐบาลให้การสนับสนุน และก่อตั้งเพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามนโยบายเศรษฐกิจใหม่ และนโยบายการพัฒนาประเทศ</p> <p>(4) มีข้อผูกพันเพิ่มเติมสำหรับผู้ให้บริการทางการบัญชี ภาษี และ สอบบัญชี คือ การสอบ Qualifying Examination ทำเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อทดสอบสมรรถนะและความสามารถในการให้บริการ เพื่อนำไปขึ้นทะเบียนกับสมาคมการบัญชีมาเลเซีย (MIA)</p> <p>บริการรับทำบัญชี (Book-Keeping Services)</p> <p>(4) มีการสอบ Qualifying Examination ทำเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อทดสอบสมรรถนะและความสามารถในการให้บริการเพื่อนำไปขึ้นทะเบียนกับสมาคมการบัญชีมาเลเซีย (MIA)</p>
เมียนมาร์	<p>บริการวิชาชีพบัญชี บริการบัญชี และสอบบัญชี (Accounting and Auditing services)</p> <p>(3) สนับสนุนให้มีการร่วมทุน หรือ เป็นหุ้นส่วนกับนักบัญชีสาธารณะ (Public accountant) ที่จดทะเบียนของเมียนมาร์ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายการลงทุนต่างประเทศ (Foreign Investment Law) ซึ่งกำหนดว่า ผู้ร่วมทุนต่างชาติจะต้องมีคุณสมบัติ และจดทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีในประเทศถิ่นกำเนิดของตนด้วย และอนุญาตคนต่างชาติลงทุนได้ถึง ร้อยละ 70 และข้อผูกพันทั่วไป คือ ต่างชาติลงทุนได้เมื่อปฏิบัติตาม Myanmar Companies Act 1914, Partnership Act 1950, The Foreign Investment Law (2012), Notification No. 1/2013 of Myanmar Investment Commission and Myanmar Citizens' Investment Law (2013) และการลงทุนอาจอยู่ในรูปแบบร่วมลงทุน</p> <p>(4) ต่างชาติที่ไม่มีแหล่งพำนัก ต้องมีการจ่ายภาษีหัก ณ ที่จ่ายตามอัตราที่กำหนด และจ่ายภาษีเงินได้หากชาวต่างชาติเป็นบุคคลธรรมดาได้อยู่ในเมียนมาร์ไม่น้อยกว่า 183 วัน ในระหว่างปีที่มีเงินได้</p>

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบข้อผูกพันการค้าบริการสาขาบริการวิชาชีพบัญชีเฉพาะแบบการจัดตั้งธุรกิจ (Mode 3 (3)) และการให้บริการโดยบุคคลธรรมดา (Mode 4-(4)) ของสมาชิกอาเซียนภายใต้ความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (Asian Framework Agreement on Services: AFAS) ชุดที่ 9 (ต่อ)

ประเทศสมาชิก ใน AEC	ข้อผูกพันเฉพาะในรายสาขา (Sector Specific Commitments)
ฟิลิปปินส์	<p>บริการวิชาชีพบัญชี บริการบัญชี และสอบบัญชี (Accounting and Auditing services)</p> <p>(3) อนุญาตเฉพาะ ผู้ปฏิบัติงานคนเดียว (Single Practitioner) หรือห้างหุ้นส่วนจำกัด รับบัญชีสาธารณะ (การทำบัญชีของนักบัญชีแบบอิสระ โดยรับทำบัญชีให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ใบบัตรจ้างตามขนาดและลักษณะของธุรกิจ รวมทั้งรับจ้างสอบบัญชี) จะต้องขึ้นทะเบียน เป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Certified Public Accountants: CPAs) ในฟิลิปปินส์ ทั้งนี้ CPAs ในการปฏิบัติงานสาธารณะจะต้องมีประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปี ในสาขาของการปฏิบัติงานสาธารณะ ซึ่งรวมถึงภาษี ก่อนที่จะได้รับใบอนุญาต และข้อผูกพันทั่วไป คือ กิจกรรมที่สงวนไว้ตามกฎหมายสำหรับชาวฟิลิปปินส์ ต่างชาติต้องถือหุ้นอย่างน้อย และผู้บริหารต้องมีสัญชาติฟิลิปปินส์ และอนุญาตให้กิจการที่คนสัญชาติฟิลิปปินส์ถือหุ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 มีสิทธิซื้อ และครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินได้</p> <p>(4) อนุญาตให้มีผู้เชี่ยวชาญ (Specialists/Experts)</p> <p>บริการรับทำบัญชี (Book-Keeping Services)</p> <p>(3) ไม่ผูกพัน ยกเว้นแต่อนุญาตให้เฉพาะบริษัทที่มีสัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติมีอัตราการถือหุ้นถึงร้อยละ 70</p> <p>(4) ไม่ผูกพัน</p>
สิงคโปร์	<p>บริการวิชาชีพบัญชี บริการบัญชี และสอบบัญชี (Accounting and Auditing services)</p> <p>(3) ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นแต่นักบัญชีสาธารณะ (Public Accountant) จะต้องพำนักอยู่ในสิงคโปร์จริงหรือหุ้นส่วนอย่างน้อย 1 คน ของบริษัทจะต้องพำนักอยู่ในสิงคโปร์จริง และข้อผูกพันทั่วไป (Horizontal Commitments) ไม่มีข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาดสำหรับการลงทุนของต่างชาติ</p> <p>(4) ไม่ผูกพัน ยกเว้นแต่ที่ระบุไว้ใน Horizontal Section คือ) ผูกพันเฉพาะการโอนย้ายบุคลากรในกิจการข้ามชาติ (ICT) ระดับผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น</p> <p>บริการรับทำบัญชี (Book-Keeping Services)</p> <p>(3) ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นแต่เจ้าของหรือหนึ่งในหุ้นส่วนหรือผู้จัดการของบริษัททำบัญชีจะต้องเป็นนักบัญชีสาธารณะ (Public Accountant) ที่จดทะเบียนในสิงคโปร์ และพำนักอยู่ในสิงคโปร์อยู่แต่เดิม (ordinarily resident) หรือเจ้าของหรือหนึ่งในหุ้นส่วน ผู้จัดการผู้อำนวยการจะต้องพำนักอยู่ในสิงคโปร์อยู่แต่เดิม</p> <p>(4) ไม่ผูกพัน</p>

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบข้อผูกพันการค้าบริการสาขาบริการวิชาชีพบัญชีเฉพาะแบบการจัดตั้งธุรกิจ (Mode 3) และการให้บริการโดยบุคคลธรรมดา (Mode 4-(4)) ของสมาชิกอาเซียนภายใต้ความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (Asian Framework Agreement on Services: AFAS) ชุดที่ 9 (ต่อ)

ประเทศสมาชิก ใน AEC	ข้อผูกพันเฉพาะในรายสาขา (Sector Specific Commitments)
ไทย	<p>บริการวิชาชีพบัญชี บริการบัญชี และสอบบัญชี (Accounting and Auditing services)</p> <p>(3) ไม่มีข้อจำกัด โดยข้อผูกพันทั่วไป (Horizontal Commitment) กำหนดข้อผูกพันการจัดตั้งธุรกิจ ในรูปแบบบริษัทจำกัด ต่างชาติถือหุ้นได้ และปฏิบัติตามกฎหมายไทย กิจการร่วมค้า อัตราส่วน การถือหุ้นของต่างชาติไม่เกินร้อยละ 49 และมีจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของผู้ถือหุ้น ในบริษัท</p> <p>(4) ไม่ผูกพัน</p> <p>บริการรับทำบัญชี (Book-Keeping Services)</p> <p>(3) ไม่มีข้อจำกัด โดยข้อผูกพันทั่วไป (Horizontal Commitment) กำหนดข้อผูกพันการจัดตั้งธุรกิจ ในรูปแบบ บริษัทจำกัด ต่างชาติถือหุ้นได้ และปฏิบัติตามกฎหมายไทย กิจการร่วมค้า อัตราส่วน การถือหุ้นของต่างชาติไม่เกิน ร้อยละ 70</p>
เวียดนาม	<p>(3) ไม่มีข้อจำกัดโดยข้อผูกพันทั่วไป (Horizontal Commitments) กำหนดการลงทุนอาจอยู่ในรูปแบบ สัญญาความร่วมมือทางธุรกิจวิสาหกิจร่วมลงทุน (Business Co-operation Contract) กิจการร่วมค้า และวิสาหกิจที่ต่างชาติลงทุนทั้งหมด ร้อยละ 100</p> <p>(4) ไม่ผูกพัน</p>

ที่มา: Department of Trade Negotiations (2015) / Anara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016): ความพร้อมในการแข่งขันของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยภายในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนภายใต้ข้อตกลงการยอมรับร่วมบริการวิชาชีพบัญชี)

หมายเหตุ: (3) หมายถึง Mode 3 คือ Commercial Presence และ (4) หมายถึง Mode 4 คือ Movement of Individual Personl

2.4 การประเมินศักยภาพ และความพร้อมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยในการก้าวสู่ AEC ผลงานวิจัยในอดีตของไทย

มีการศึกษาและงานวิจัยในอดีตในสภาวะแวดล้อมของไทยที่กล่าวถึงการประเมินตนเองของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี การประเมินจากคู่แข่ง / ผู้กำหนดกฎเกณฑ์ / กำกับดูแล ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี เกี่ยวกับศักยภาพ และความพร้อมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ในแขนงการทำบัญชี การสอบ

บัญชี และการบริการทางการบัญชี ดังรายละเอียดในตาราง 4 พบว่า การเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี เพื่อก้าวสู่ AEC คือ ความรู้ และทักษะด้านภาษาอังกฤษ ภาษาท้องถิ่น ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณสมบัติด้านความขยัน ใฝ่เรียนรู้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่อง ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม และการมีความรับผิดชอบ ต่อผลงานตามหน้าที่

ตารางที่ 4 ตัวแปรที่เป็นตัววัดศักยภาพและความพร้อมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยเพื่ก้าวเข้าสู่ AEC ส่วนผลการศึกษาและงานวิจัยในอดีต

ด้านความรู้	ผู้วิจัย (ปี)
• ภาษาอังกฤษ	Kandawan Kaewpab (2012) Kittyaporn Intipeak (2014) Rojjana Khunkeaw & Matanachai Suttipan (2015) Weerayut Sukmak & Kanoksak Sukwattanasinit (2014) Nongluck Siritit, Suchaya Manawakul, & Pattamaporn Kumchuen (2013) Matthanachai Suttipan (2014) Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)
• ภาษาท้องถิ่น	Kittyaporn Intipeak (2014) Rojjana Khunkeaw & Matanachai Suttipan (2015)
• เทคโนโลยีสารสนเทศ	Nongluck Siritit, Suchaya Manawakul, & Pattamaporn Kumchuen (2013) Federation of Accounting Profession, Foreign Department (2014) Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)
• คุณธรรม จริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี	Rojjana Khunkeaw & Matanachai Suttipan (2015) Weerayut Sukmak & Kanoksak Sukwattanasinit (2014) Walailuk Suwanwalaikorn & Monvika Padungsit (2013) Federation of Accounting Profession, Foreign Department (2014) Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)
• MRAs on Accountancy Services, AEC	Kandawan Kaewpab (2012) Nattcha Wattanawilai & Jutamon Sitthipolwanichkul (2011) Walailuk Suwanwalaikorn & Monvika Padungsit (2013) Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)
• เศรษฐกิจของประเทศอาเซียน	Kandawan Kaewpab (2012)
• มาตรฐานสากล การบัญชี การสอบบัญชี	Nattcha Wattanawilai & Jutamon Sitthipolwanichkul (2011) Nongluck Siritit, Suchaya Manawakul, & Pattamaporn Kumchuen (2013) Federation of Accounting Profession, Foreign Department (2014)
• กฎหมายของประเทศผู้รับกฎหมายสากล	Weerayut Sukmak & Kanoksak Sukwattanasinit (2014) Nongluck Siritit, Suchaya Manawakul, & Pattamaporn Kumchuen (2013) Walailuk Suwanwalaikorn & Monvika Padungsit (2013) Federation of Accounting Profession, Foreign Department (2014)

ตารางที่ 4 ตัวแปรที่เป็นตัววัดศักยภาพและความพร้อมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยเพื่อก้าวเข้าสู่ AEC สรุปผลการวิจัยและงานวิจัยในอดีต (ต่อ)

ด้านทักษะ	ผู้วิจัย (ปี)
<ul style="list-style-type: none"> การสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ 	Kandawan Kaewpab (2012) Rojjana Khunkeaw & Matanachai Suttipan (2015) Weerayut Sukmak & Kanoksak Sukwattanasinit (2014) Walailuk Suwanwalaikorn & Monvika Padungsit (2013) Matthanachai Suttipan (2014) Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)
<ul style="list-style-type: none"> การสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่น 	Rojjana Khunkeaw & Matanachai Suttipan (2015) Matthanachai Suttipan (2014)
<ul style="list-style-type: none"> การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ IT 	Kandawan Kaewpab (2012) Nongluck Sirin, Suchana Manawakul, & Pattamaporn Kumchuen (2013) Matthanachai Suttipan (2014) Federation of Accounting Profession, Foreign Department (2014) Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)
<ul style="list-style-type: none"> การวิเคราะห์ข้อมูล 	Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)
<ul style="list-style-type: none"> การทำงานเป็นทีม 	Kandawan Kaewpab (2012) Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)
ด้านคุณสมบัติอันพึงประสงค์ส่วนบุคคล	
<ul style="list-style-type: none"> ความสามารถในการปรับตัว เข้ากับการเปลี่ยนแปลง 	Weerayut Sukmak & Kanoksak Sukwattanasinit (2014) Federation of Accounting Profession, Foreign Department (2014)
<ul style="list-style-type: none"> การใช้วิจารณ์ญาณ ดุลพินิจ ในการตัดสินใจ 	Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)
<ul style="list-style-type: none"> ความสุชุม รอบคอบ ช่างสังเกต 	Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)
<ul style="list-style-type: none"> ความขยันใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง 	Manicha Wattanawilai & Jutamon Sitthipolwanichkul (2011) Walailuk Suwanwalaikorn & Monvika Padungsit (2013) Federation of Accounting Profession, Foreign Department (2014) Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)
<ul style="list-style-type: none"> ความเป็นผู้นำ 	Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession (2016)

2.5 ผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในวิชาชีพบัญชี

การประกอบการในสาขาการบัญชีของนักลงทุนต่างชาติดังกับการใช้แรงงานของคนในชาติ และแรงงานข้ามชาติในแต่ละประเทศ มีความต้องการทางตลาดแรงงานที่ไม่เหมือนกัน ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากประกอบกิจการการตั้งธุรกิจข้ามชาติ และการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีตามข้อตกลงยอมรับร่วมของการประกอบวิชาชีพบัญชี จึงมีทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ ดังนี้

2.5.1 ผลกระทบด้านบวก/ข้อได้เปรียบ คือ สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือทางวิชาชีพบัญชีได้ เนื่องจากจะมีแรงงานต่างชาติที่มีฝีมือเข้ามาทำงานในประเทศได้สะดวกมากขึ้น และหากมีการก่อตั้งกิจการต่างชาตินในประเทศไทยก็จะเป็นการเพิ่มรายได้แก่ประเทศ มีการจ้างงานของแรงงานไทย ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ของคนในชาติ เป็นการพัฒนาศักยภาพของแรงงานไทยเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีการแข่งขันกันมากขึ้น นอกจากนี้ มีการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือไทยไปยังประเทศผู้รับใน AEC ก็ส่งผลดีเรื่องการมีงานทำ การได้รับประสบการณ์มากขึ้น ดังนั้นผลกระทบด้านบวกก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

ระดับบุคคล ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีการเพิ่มความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในระดับนานาชาติ ส่งผลต่อประวัติการทำงาน (Profile) ที่ดีขึ้น รายได้และผลตอบแทนในรูปตัวเงินดีขึ้น ประโยชน์ที่ได้รับเป็นผลกระทบทางอ้อมคือประสบการณ์การเรียนรู้วัฒนธรรม ชีวระเพณี วิถีชีวิต การร่วมงาน ทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น และการได้ท่องเที่ยวในต่างแดน

ระดับองค์กร/หน่วยงานที่กำกับดูแล มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ (Network) เพื่อพัฒนาวิชาชีพบัญชีให้มีความแข็งแกร่งระดับนานาชาติ เพื่อการแข่งขันกับภูมิภาคอื่น นอกจากนี้ องค์กรหรือหน่วยงานผู้กำกับดูแลสามารถออกกฎหมายที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานะ และสถานการณ์ เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาประเทศ

ระดับประเทศ มีผลต่อการพัฒนาประเทศ ผู้ประกอบการอาชีพบัญชีในต่างประเทศย่อมได้ผลดีต่อตนเอง รายได้ที่สูงขึ้น อันส่งผลต่อรายได้ประชาชาติสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจศาสตร์

2.5.2 ผลกระทบด้านลบ/ข้อเสียเปรียบ คือ แรงงานฝีมือไทยในสาขาวิชาชีพบัญชีมีความสำคัญและเป็นสาขาอาชีพที่ขาดแคลนใน AEC ซึ่งข้อตกลงยอมรับร่วมบริการวิชาชีพบัญชี (MRAs on Accountancy Services) ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทยจะถูกแย่งงานหรือลดบทบาทในการทำงานลง รวมทั้งการเข้ามาทดแทนของแรงงานที่มีค่าตอบแทนที่ต่ำกว่า เนื่องจากค่าตอบแทนที่ไม่เท่ากันของแต่ละประเทศ จะก่อให้เกิดการขาดแคลนบุคลากร และบุคลากรวิชาชีพบัญชีไทยบางส่วนจะมีการเคลื่อนย้ายออกไปทำงานต่างประเทศจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่มีความรู้ ความสามารถที่มีศักยภาพ และสมรรถนะในการทำงานสูง ดังนั้น ผลกระทบในเชิงลบ ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ สภาวะสมองไหล ที่คนมีความรู้ความสามารถสูงไปทำงานในประเทศอื่นด้วยแรงจูงใจ ทางด้านเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ ส่งผลต่อการพัฒนาวิชาชีพบัญชีของคนไทย และการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศ ช้าลง

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

การเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทย ในฐานะบุคคลธรรมดา ต่อการรองรับความต้องการในตลาด AEC นั้น ผู้ประกอบวิชาชีพต้องรับรู้และปฏิบัติตามกฎระเบียบของข้อตกลงยอมรับร่วมบริการวิชาชีพบัญชีในการเป็นนักบัญชีอาเซียนที่ผ่านการอนุมัติขึ้นทะเบียน การขอขึ้นทะเบียนเป็นนักบัญชีต่างด้าวในประเทศผู้รับ และได้รับการตอบรับเข้าทำงาน หากการโอนย้ายบุคลากรขององค์กร หรือหน่วยงานที่เป็นกิจการข้ามชาตินั้นสามารถทำได้โดยไม่อยู่ในเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น ก็สามารถก้าวสู่การทำงานในต่างประเทศได้ตามเกณฑ์ของกิจการได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่มีเป้าประสงค์จะก่อตั้งธุรกิจในประเทศผู้รับในอาเซียน ต้องปฏิบัติตาม

กฎหมายว่าด้วยการตั้งกิจการ พระราชบัญญัติการลงทุนของคนต่างชาติ สัดส่วนการถือหุ้นของคนต่างชาติ และข้อตกลงเฉพาะของการค้า และการบริการในแต่ละสาขา ตามสัญญาของประเทศคู่ค้า ซึ่งมีข้อจำกัด กฎระเบียบ ข้อบังคับของกฎหมายที่แตกต่างกัน แต่ส่วนมากในสาขาย่อย การก่อตั้งกิจการด้านการทำบัญชี ภาษี และบริการ คำปรึกษาทางการบัญชีนั้นสามารถก่อตั้งได้ในรูปของ ห้างหุ้นส่วน กิจการร่วมค้า ที่ร่วมลงทุนกับผู้ประกอบการในประเทศถิ่นกำเนิด

บุคคลที่จะเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่การประกอบวิชาชีพในประเทศผู้รับ ไม่ว่าจะเข้าไปในฐานะผู้ประกอบการ หรือลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์ของแต่ละสาขาอาชีพในประเทศถิ่นกำเนิดของไทยเป็นอันดับแรกก่อน เช่น ในสาขาการสอบบัญชี ต้องเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีสถานะยังคงอยู่ โดยปฏิบัติตามกฎระเบียบในประเทศครบถ้วน การประกอบวิชาชีพในฐานะบุคคลธรรมดาของวิชาชีพด้านการทำบัญชีมีโอกาส สมรรถนะ และศักยภาพของการประกอบวิชาชีพใน ASEAN มากที่สุด เนื่องจากกฎระเบียบของคุณสมบัติผู้ทำบัญชีมีเกณฑ์น้อยกว่าผู้สอบบัญชี และภาษีอากร ในการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่พึงมี และพัฒนาให้ตนเองเพิ่มมากขึ้นให้มากยิ่งขึ้นประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) การรับรู้ (2) ทักษะ และ (3) คุณสมบัตินับประสงค์ โดยต้องมีการพัฒนา และเสริมสร้างความรู้และทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ ภาษาท้องถิ่นของประเทศผู้รับ การก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับมาตรฐานของทั้งทางการบัญชี การสอบบัญชี กฎหมาย และภาษีอากร โดยการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การฝึกความมีวินัย เครื่องจักรคิด การขยายบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ

การฝึกฝน เราเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานจริง เป็นการทำงานที่มีคุณค่า และให้ประโยชน์ที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานให้ดีขึ้น และส่งเสริมให้มีการพัฒนาแรงงานฝีมือที่ยั่งยืน ซึ่งนำมาสู่การพัฒนาประเทศ

ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรให้พร้อมที่ก้าวสู่การประกอบวิชาชีพบัญชีใน AEC จึงเป็นคุณประโยชน์ต่อผู้ประกอบวิชาชีพโดยส่วนตัวให้มีโอกาสพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญในระดับสากล และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในรูปการเงินและสังคม ส่วนประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพในองค์กรที่ผู้ประกอบวิชาชีพได้นำมาใช้และแบ่งปันแก่ผู้ร่วมงาน จะช่วยพัฒนาองค์กรได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ทางภาครัฐ และหน่วยงานกำกับดูแลต้องมีการจัดทำข้อตกลงการสร้างงานที่มีคุณภาพ ที่จะมีการพัฒนาแรงงานฝีมือที่ยั่งยืน ให้สามารถสนใจในการศึกษา ทบทวน และวิเคราะห์ ข้อมูลการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในสาขาการบัญชี ตลอดจนปัจจัยและปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีใน AEC อันเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงทิศทางการพัฒนา ด้านแรงงานฝีมือในวิชาชีพบัญชีของไทย และการเตรียมความพร้อมทางด้านการบริหารจัดการของผู้ควบคุม กำกับดูแลผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไทย เพื่อรองรับกรอบความร่วมมือของประชาคมอาเซียนได้อย่างเหมาะสม และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องยั่งยืน

REFERENCES

- Accounting Profession Act B.E. 2547. (2004). (Online). Accessed on 5 January 2016 from http://fap.or.th.a33.readyplanet.net/images/column_1359008707/act2547.pdf.
- Amara Tirasriwat & Federation of Accounting Profession. (2016). *Competitive Readiness of Thai Professional Accountants in ASEAN Member States under the Mutual Recognition Arrangement on Accountancy Services*.
- ASEAN. (2015). *ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Accountancy Services*. (Online). Accessed on 1 April 2016 from <http://asean.org/wp->

- content/uploads/images/2015/february/mra_on_accountancy /MRA%20on%20Accountancy%20(signed%20Nov%202014).pdf
- Department of Trade Negotiations. (2015). *ASEAN Mutual Recognition Arrangement Framework on Accountancy Services*. (Online). Accessed on 10 April 2015 from http://www.dtn.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=6181%3A2010-10-02-06-24-18&catid=168%3A2010-08-24-17-19-43&Itemid=46&lang=th.
- Federation of Accounting Profession, Foreign Department. (2014). *Preparedness of Accountants in Year 2015, Readiness for Professional Accountants*. *FAP Newsletter*. (Online). Accessed on 1 April 2016 from http://www.fap.or.th/images/column_1370856210/FAP%20News%20No%209_5.pdf.
- Kandawan Kaewpab. (2012). *Readiness of Accounting Students, Bangkok University to ASEAN Economic Community*. (Online). Accessed on 15 October 2015 from <http://irid.bu.ac.th>.
- Kittiyaporn Intipeak. (2014). *Factors Affecting readiness of Professional Accountants in Thailand for ASEAN Economic Community*. (Online). Accessed on 15 October 2015 from <https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&es=sf&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=10CCMQFjABahUKEwjwLZyCuLLIAhVEPo4HTVcAR0&url=http%3A%2F%2Ffirj.kku.ac.th%2F%2015%2>.
- Matthanachai Suttipan. (2014). *Readiness and Factors affecting the Readiness of Thai Accountants with ASEAN Economics Community*. (Online). Accessed on 12 October 2016 from <http://www.tci-thaijo.org/index.php/CBSReview/article/view/16722>.
- Nattcha Wattanawilai & Jutamon Sittthipolwanonul. (2011). *Development of Thai Accounting Profession Potential in Free Flow of Economy*. (Online). Accessed on 25 April 2015 from http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/july_sep_12/16722.pdf.
- Nongluck Siritit, Suchaya Manavakul, & Pattamaporn Kumchuen. (2013). *Factors Affecting the Readiness of Thai Accountants for the Free Flows of Trade in AEC: A Case Study of Quality Accounting Firms in Bangkok*. (Online). Accessed on 15 April 2015 from http://www.hu.ac.th/Symposium2014/proceedings/data/09_Human%20and%20Social/09_Human%20and%20Social-28.pdf.
- Rujirapa Khunkeaw & Matanachai Suttipan. (2015). *Readiness of University Accounting Students in Songklanakarin towards AEC*. (Online). Accessed on 12 October 2016 from http://journal.fms.psu.ac.th/files/Article_JOFMS/No.32-v1-58/2558-1%20Journal_FMS-3.pdf.
- Supot Singanae. (2016). Update Accounting Professional Development News. *FAP Newsletter*. 43(July). 2.
- Walailuk Suwanwalaikorn & Monvika Padungsit. (2013). *Expectation and Readiness of Thai Auditors for Competition in AEC*. *Journal of Accounting Profession*. 25, 35–49.
- Weerayut Sukmak & Kanoksak Sukwattanasinit. (2014). *Professional Accountants' Comment for the Factors Affecting Value Added of Professional Accountants for the Readiness to AEC*. (Online). Accessed on 12 October 2016 from <http://www.spu.ac.th/account/files/2014/01/pdf>.